

Fiche 11.2. Tijdelijke of mobiele bouwplaatsen¹

Een **tijdelijke of mobiele bouwplaats** is een bouwplaats waarop bouw- of civieltechnische werken uitgevoerd worden, zoals:

- graafwerken, grondwerken, funderingswerken en verstevigingswerken;
- waterbouwkundige werken, wegenwerken, plaatsing van nutsleidingen (bv.: rioleringen, gasleidingen, elektrische leidingen) en werkzaamheden aan die leidingen;
- bouwwerken, montage en demontage van geprefabriceerde elementen, van liggers en kolommen;
- inrichtings- of uitrustingswerken, verbouwingswerken, renovatiewerken, herstellingswerken;
- ontmantelingswerken, sloopwerken, instandhoudingswerken, onderhouds-, schilder- en reinigingswerken;
- saneringswerken en afwerkingswerken behorende bij één of meer van de bovengenoemde werken.

Voorbeeld: werken om de gevels van gebouwen te renoveren, met gebruik van steigers en bouwmachines (kranen, kiepwagens enz.).

De reglementering over werken op tijdelijke of mobiele bouwplaatsen, stoelt op de basisbeginselen van risicopreventie. Ze bepaalt de veiligheids- en gezondheidsvoorschriften die vóór de uitvoering van het project, gedurende de volledige uitvoering van de werken en bij afsluiting van de werf, nageleefd moeten worden.

Minimumvoorschriften voor veiligheid en gezondheid op bouwplaatsen²

De minimale veiligheids- en gezondheidseisen waaraan arbeidsplaatsen moeten beantwoorden en die beschreven worden in boek III, titel 1 van de codex, zijn ook van toepassing voor werken op tijdelijke of mobiele bouwplaatsen, onder andere wat betreft:

- de **inrichting van de arbeidsplaats** (voorbeelden: steigers en platformen stabiliseren en verstevigen, beantwoorden aan de regels voor elektrische installaties, de brandbeveiliging, verkeerswegen bepalen en beveiligen, veiligheidssignalisering op de bouwplaats);
- de **fysische omgevingsfactoren** (voorbeelden: preventie van risico's veroorzaakt door schadelijke geluidsniveaus, gevaarlijke agentia zoals stof, gassen en dampen, slechte verlichting, ongeschikte temperatuur en verluchting);
- de aanwezigheid van standaard **sociale voorzieningen** op bouwplaatsen, waar werknemers hun kleding kunnen opbergen, zich kunnen omkleden of wassen, hun toilet kunnen maken, eventueel een douche kunnen nemen, hun maaltijden kunnen nemen, kunnen drinken, kunnen schuilen in geval van werkzaamheden in de open lucht, kunnen uitrusten in geval van moeilijke werkomstandigheden en naar het toilet kunnen gaan.
De uitvoeringsmodaliteiten kunnen aangepast worden voor zeer korte werken, voor kleine werven (5 werknemers) en voor wegwerkzaamheden. Er moet dan eerst een dossier voor advies voorgelegd worden aan de preventieadviseur-arbeidsarts.
- de preventie voor bijzondere categorieën van werknemers (bv.: zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven, werknemers met een handicap).

Artikel 4 van het Koninklijk Besluit van 25 januari 2001 beschrijft de opdrachten van de voornaamste spelers die verantwoordelijk zijn voor de naleving van de reglementering en de coördinatie-instrumenten die geïmplementeerd horen te worden.

A. De opdrachten van de voornaamste spelers

De opdrachtgever

De opdrachtgever moet, ongeacht het aantal aannemers dat op de bouwplaats zal werken, een aantal verplichtingen naleven:

- risico's voorkomen door de algemene preventiebeginselen toe te passen;
- een veiligheids- en gezondheidscoördinator aanduiden en ervoor zorgen dat die een veiligheids- en gezondheidsplan (VGP) opstelt en te allen tijde zijn opdracht vervult.
- het VGP opnemen in het lastenboek voor de uitvoering van de werken;
- controleren of alle verplichtingen nageleefd worden.

¹ Koninklijk Besluit tot wijziging van het Koninklijk Besluit van 25 januari 2001 betreffende de tijdelijke of mobiele bouwplaatsen (B.S. van 7 februari 2001). Wet van 4 augustus 1996, B.S. van 18 september 1996.

Koninklijk Besluit tot wijziging van het Koninklijk Besluit van 25 januari 2001 betreffende de tijdelijke of mobiele bouwplaatsen (B.S. van 7 februari 2001).

² Bijlage III – art. 14 en 15 van het K.B. van 25 januari 2001.

De bouwdirectie

- De bouwdirectie belast met de uitvoering (de eerste die werkzaamheden uitvoert op de bouwplaats) stelt de **voorafgaande kennisgeving**³ vóór de opening van de bouwplaats via de onlinedienst van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ). Dat doet hij minstens 15 dagen voor de start van de werkzaamheden. Een kopie van dat document moet minstens 10 dagen voordat de werken van start gaan goed zichtbaar op de bouwplaats uitgehangen worden.
- Voor werken met een uitvoeringstermijn van 30 dagen of meer wordt ook een verklaring met betrekking tot de veiligheid en hygiëne gevraagd (zie de cao van 13 oktober 2011⁴ afgesloten in het paritair comité voor het bouwbedrijf).

De veiligheids- en gezondheidscoördinator (VGC)

- Hij moet risico's door gelijktijdige werkzaamheden van verschillende aannemers onder controle houden. Wie daarvoor aangeduid wordt, hangt af van de fase van het bouwproces en de aard van de werken. Een en dezelfde persoon kan de werkzaamheden coördineren tijdens de ontwerpfase en de uitvoeringsfase van de werken;
- Hij moet voldoen aan de bekwaamheidsvereisten van de reglementering (gepaste opleiding: Veiligheidscoördinator niveau A of B, afhankelijk van de omvang van de opdracht)⁵;
- Voor bouwplaatsen met een oppervlakte van minder dan 500 m² kan de architect en/of de aannemer de veiligheid zelf coördineren, zolang ze aan de opleidingsvoorwaarden voldoen.

B. De coördinatie-instrumenten

1. Het veiligheids- en Gezondheidsplan (VGP)⁶

Het veiligheids- en gezondheidsplan is een document (of een geheel van documenten) dat de veiligheids- en gezondheidscoördinator opstelt en dat de veiligheidsmaatregelen beschrijft die de aannemers moeten treffen (bv.: netten of afsluitingen installeren). Het VGP moet ervoor zorgen dat de verschillende aannemers elkaar niet in de weg lopen, zodat het risico op ongevallen op de werf beperkt blijft. Het omvat minstens de volgende elementen:

- de beschrijving van het bouwwerk dat uitgevoerd moet worden, vanaf de planningsfase tot aan de volledige uitvoering van het project;
- de resultaten van de risicoanalyses;
- alle regels en preventiemaatregelen die voortvloeien uit de toepassing van de algemene preventiebeginselen;
- specifieke maatregelen in verband met genoemde activiteiten, en instructies voor de betrokken partijen;
- een schatting van de duur van de werkzaamheden of werkfasen die gelijktijdig of achtereenvolgens zullen plaatsvinden;
- de lijst met de namen en adressen van alle opdrachtgevers, bouwdirecties en aannemers die bij de werf betrokken zijn;
- de naam en het adres van de coördinator planning/verwezenlijking, zodra die aangesteld is.

Ondanks de reeds genomen preventiemaatregelen, is het nog steeds verplicht om een veiligheids- en gezondheidsplan op te stellen (en bij te houden) voor tijdelijke of mobiele bouwplaatsen waarvoor een coördinator-ontwerp of een coördinator-verwezenlijking moet worden aangesteld en waar een of meer van de volgende werken uitgevoerd wordt:

- werkzaamheden die de werknemers blootstellen aan gevaar voor bedelving, wegzakken of vallen, wanneer dat gevaar toeneemt door de aard van de werkzaamheden of van de toegepaste procedés of door de omgeving van de werkpost of het bouwwerk.
- werkzaamheden die werknemers blootstellen aan chemische of biologische agentia die een bijzonder risico inhouden voor de veiligheid en de gezondheid van de werknemers;
- werken met ioniserende straling waarvoor, volgens het algemeen reglement op de bescherming van de bevolking, van de werknemers en het leefmilieu tegen het gevaar van de ioniserende stralingen (K.B. van 28 februari 1963), gecontroleerde of bewaakte zones aangewezen moeten worden;
- werken in de buurt van elektrische hoogspanningslijnen of leidingen onder een inwendige druk van 15 bar of meer;
- werkzaamheden waarbij werknemers kunnen verdrinken;
- ondergrondse werken en tunnels;
- werken met duikuitrusting, werken onder overdruk of werken waarbij springstoffen gebruikt worden;
- werkzaamheden voor de montage of demontage van zware geprefabriceerde elementen;
- en andere werken die als bijzonder gevaarlijk beschouwd worden, zoals:
 - sleuven of putten graven van meer dan 1,20 m diepte
 - werken in de onmiddellijke nabijheid van materialen zoals drijfzand of slib;

³ K.B. van 25 januari 2001 – Bijlage II: www.securisan.be/LOIS/Loi%2020010125.htm#ANNEXE%20II

⁴ Cao van 13 oktober 2011: <https://public-search.werk.belgie.be/website-download-service/joint-work-convention/124/124-2011-008988.pdf>

⁵ Bijlage IV van het K.B. van 25 januari 2001.

⁶ Bijlage I, Deel A van het K.B. van 25 januari 2001.

- werkzaamheden met gevaar op vallen van een hoogte van 5 meter of meer.

De uitvoeringsmodaliteiten worden, in overleg met alle betrokken partijen, gewijzigd en bijgewerkt op basis van de opmerkingen, de status van de werken, de niet-vestigde risico's of onderschatte gevaren, ingrepen door of het vertrek van betrokken partijen, en de wijzigingen aan de plannen voor de werken.

2. Het vereenvoudigd veiligheids- en gezondheidsplan⁷

De vereenvoudigde versie van het veiligheids- en gezondheidsplan bevat geen gedetailleerde beschrijving meer van de preventiemaatregelen, maar in de plaats daarvan een inventaris van de gevaren en de risicobeoordeling. Om een vereenvoudigd plan te mogen opstellen, moet het project voldoen aan een van deze twee voorwaarden:

- de totale oppervlakte van de bouwplaats is zeker niet groter dan 500 m²;
- de werken houden geen verzaamd risico in en zijn van beperkte omvang.

3. GVP vervangen door een overeenkomst⁸

Wanneer beide voorgaande voorwaarden voldaan zijn, wordt het veiligheids- en gezondheidsplan echt vereenvoudigd. Het wordt dan immers teruggebracht tot een gewone overeenkomst tussen de coördinator en de aannemers. Die overeenkomst bestaat uit:

- de planning van de werkzaamheden;
- de preventiemaatregelen.

4. Het postinterventiedossier (PID)⁹

Bij nieuwbouw of grote renovatiewerken moet de veiligheidscoördinator ook een postinterventiedossier bijhouden. Dat is een dossier dat alle documenten bevat die belangrijk kunnen zijn voor latere onderhouds-, renovatie- of sloopwerken. De coördinator moet dat dossier aan de architect bezorgen, die het op zijn beurt aan de opdrachtgever overhandigt.

5. Coördinatiedagboek (CD)¹⁰

Het coördinatiedagboek is een document (of een geheel van documenten) dat de coördinator bijhoudt en waarin hij elementen en opmerkingen noteert over de coördinatie en de gebeurtenissen op de bouwplaats.

De verplichting om een coördinatiedagboek op te stellen en bij te houden vervalt bij vereenvoudigde VGP's (m.a.w. voor kleine werken). Het volstaat dan dat de VGC degene die hem heeft aangesteld schriftelijk inlicht over het feit dat een van de spelers op de bouwplaats de instructies van het vereenvoudigde VGP of van de welzijnswetgeving niet naleeft. Opmerkingen worden via een eenvoudig schriftelijk document aan bedrijven gemeld!

6. Coördinatiestructuur

De Coördinatiestructuur¹¹ is een orgaan dat meewerkt aan de organisatie van de veiligheids- en gezondheidscoördinatie op de bouwplaats. Dat doet het door:

- te zorgen voor een vlotte communicatie en doeltreffend overleg tussen de betrokken partijen over de preventiemaatregelen op de bouwplaats, de regeling van geschillen en het rechtzetten van onduidelijkheden in verband met de naleving van de preventiemaatregelen;
- adviezen over veiligheid en gezondheid uit te brengen.

De vergadering van de coördinatiestructuur wordt door de veiligheidscoördinator bijeengeroepen en voorgezeten. Het verslag van die vergadering wordt opgenomen in het coördinatiedagboek. Onafhankelijk van de structuur organiseert de coördinator coördinatievergaderingen.

Samengevat

Oppervlakte van de bouwplaats	Categorie bouwplaats * VGP	CD	PID
> 500 m ²	A of B C	Ja Schriftelijke melding volstaat	Volledig Vereenvoudigd
< 500 m ²	A of B C	Schriftelijke melding volstaat Schriftelijke melding volstaat	Vereenvoudigd Vereenvoudigd

* Categorie A: het vermoedelijke werkvolume omvat meer dan 5.000 mandagen.

Categorie B: het vermoedelijke werkvolume bedraagt meer dan 30 werkdagen en vergt meer dan 20 werknemers die tegelijk aan het werk zijn.

Categorie C: andere kleine bouwplaatsen.

⁷ Art. 26 §3 van het K.B. van 25 januari 2001

⁸ Art. 29 gewijzigd bij het K.B. van 25 januari 2001

⁹ Bijlage I, Deel C van het K.B. van 25 januari 2001

¹⁰ Bijlage I, Deel B van het K.B. van 25 januari 2001

¹¹ Bijlage I, Deel D van het K.B. van 25 januari 2001

Arbeidsongevallen op tijdelijke en mobiele bouwplaatsen

Elk ongeval dat zich op een tijdelijke of mobiele bouwplaats voordoet, moet in het coördinatiedagboek gemeld worden. Naargelang de ernst van het ongeval, moet het aangegeven worden.

Wat de coördinatie betreft, moet het bedrijf wanneer er zich een ongeval voordoet (ook al is het onschuldig):

- de veiligheidscoördinator inlichten;
- de omstandigheden van het ongeval onderzoeken (dat is de rol van de preventieadviseur, die verslag uitbrengt aan de veiligheidscoördinator);
- de nodige documenten opstellen en in het veiligheidsdagboek opnemen;
- als het om een ernstig ongeval gaat, de veiligheidscoördinator inlichten wanneer het slachtoffer het werk hervat.

